

**CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN GELİR VE
TÜKETİM İLİŞKİSİ ÜZERİNE EKONOMETRİK BİR İNCELEME¹**
**ECONOMETRIC INVESTIGATION ON THE RELATIONSHIP
BETWEEN INCOME AND CONSUMPTION OF CUMHURİYET
UNIVERSITY STUDENTS**

Mücella BURSAL*, Şerife GÖÇER, Mehtap BULUT DENİZ*****

* Öğr. Gör., Cumhuriyet Üniversitesi, Zara Ahmet Çuhadaroğlu Meslek Yüksekokulu, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü, mbursal7@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-2744-355X>

** Dr. Öğr. Üyesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Turhal Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, serifegocergop@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1797-6440>

*** Öğr. Gör. Dr., İnönü Üniversitesi Demirel Üniversitesi, Malatya Meslek Yüksekokulu, Mülkiyet Koruma ve güvenlik Bölümü, mehtap.deniz@inonu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-6826-5502>

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Sivas ilinde öğrenimleri devam eden Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinin gelir- harcama ilişkisini belirlemektir. Bu amaca ulaşmak için öğrencilerin değişik mal ve hizmet gruplarına yaptığı harcamalar yüz yüze anket yoluyla analiz edilmek istenmiştir. Her bir harcama kalemi için ayrı ayrı fonksiyonel kalıplar denenerek bunlar içerisinde en uygun formu bulmak için birçok sına yapılmıştır. Analiz sonucunda öğrencilerin gelir esneklikleri elde edilmiştir. Esneklik değerleri 1'in altında olanlar zorunlu mal kategorisine girerken 1'in üzerinde olanlar lüks mal kategorisine girmektedir. Çalışma sonucuna göre gıda ve alkolsüz içecekler, konaklama, ulaşım, haberleşme, eğitim, giyim ve ayakkabı ve kişisel bakım harcama gruplarının esneklik değerleri 1'in altında bulunduğu için zorunlu mal kategorisine girmektedir. Alkollü içecekler, sigara ve tütün, çeşitli mal ve hizmetler, eğlence ve sağlık harcama grubunun esneklik değerinin ise 1'in üzerinde olduğundan lüks mal kategorisine sahip olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engel Kanunu, Gelir esnekliği, Tüketim Harcaması.

Jel Kodları: D01, D11, D00, D12

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the income-expenditure relationship of the students of Vocational High School in Sivas. In order to achieve this aim, the expenditures of students from to different goods groups were analyzed through a face-to-face survey. For each expenditure item, functional molds were tested separately and many tests were performed to find the most suitable form among them. As a result of the analysis, income elasticities of the students were obtained. Those whose elasticity values are less than 1 fall into the compulsory goods category and those over 1 fall into the luxury goods category. According to the results of the study, food and non-alcoholic beverages, accommodation, transportation, communication, education, clothing and footwear and personal care expenditure groups are less than 1, therefore they fall into the compulsory goods category. Alcoholic beverages, cigarettes and tobacco, various goods and services, entertainment and health expenditure group has a flexibility value above 1, it is seen that the luxury goods category.

Keywords: Engel Law, Income Flexibility, Consumption Expenditure.

Jel Codes: D01, D11, D00, D12

¹ Bu çalışma, 28-30 Haziran 2019 tarihinde Sivas'ta yapılan Atlas III. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

1. GİRİŞ

İktisat bilimi, temel amacı insan ihtiyaçlarının tatmin edilmesini sağlamak olan iktisadi faaliyetlerle ilgilenmektedir. İnsanlar, ihtiyaçlarını tatmin edebilmek için mal ve hizmet tüketmektedirler.

Bilindiği üzere ihtiyaçları karşılayan kaynaklar kıt, insan ihtiyacı sınırsız olduğundan insanlar bu kıt kaynaklar arasından tercih yapmak zorunda kalmaktadırlar.

Tercihlerin farklı olması ise her tüketicinin tüketim kalıbının farklı olmasından kaynaklanmaktadır. İnsanların hangi ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladıkları tarih boyunca iktisatçıların yoğun ilgi gösterdikleri konulardan birisidir (Özer vd., 2010:232). Mikro iktisadın temel konularından biri olan tüketim kavramı ise üretilen mal ve hizmetlerin bireylerin istek ve ihtiyaçlarını karşılamaları yönünde kullanılmasıdır. Başka bir ifadeyle tüketim, tüketicilerin ihtiyaç duyduğu malların satın alınması yoluyla alıcı ve satıcı arasında gelirin kullanılması anlaşmasını ifade etmektedir (Miller, 1991: 243).

Tüketiciler, sınırlı gelire sahip oldukları için ihtiyaçları olan her mal ve hizmeti istedikleri anda karşılayamazlar. Bundan dolayı rasyonel bir tüketici, sınırlı olan gelirini ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetler arasında nasıl paylaşırması gerektiği kararını verirken, talebin gelir esnekliğinden faydalanmaktadırlar. Tüketicinin geliri arttığında mal ve hizmetlerin bazılarında talep miktarı artarken, diğer mal ve hizmetler için azalmaktadır. Buna göre talebin gelir esnekliği, tüketicinin gelirindeki yüzde değişimin talep edilen mal ve hizmet miktarındaki yüzde değişime oranlanmasıdır. Gelir-tüketim arasındaki bilimsel çalışmalar 1700'lü yıllara kadar uzanmaktadır. Keynes, Hicks, Hill, Dusenberry ve Friedman, gibi önemli iktisatçılar gelir ile tüketim arasındaki ilişkiyi ifade eden önemli teoriler öne sürmüşlerdir. Fakat E. Engel tarafından gelir ile tüketim arasındaki ilişki ilk defa açık bir şekilde ifade edilmiştir (Altunç vd, 2016:381).

Alman istatistikçisi Ernest Engel (1857) çalışmasında, gelir ve tüketim arasındaki ilişkiyi incelemiş ve elde edilen bulgular Engel Kanunu olarak bilinmektedir. Engel Kanununa göre gelir artması gıda harcamalarının gelir içerisindeki payını giderek azaltmaktadır. İnsanlar öncelikle en temel ihtiyaçlarını karşılama eğiliminde oldukları için tüketici bütçesinde zorunlu mallar için ayrılan pay azaldıkça refah düzeyinin arttığı kabul edilmektedir (Yaylalı vd, 2011:2). Yani Engel Kanunu, hane halklarının gelirleri arttıkça zorunlu mallara yapacakları harcamaların azalarak artacağını ve lüks mallara yapacakları harcamaların artarak artacağını ifade eder. Engel Kanununa göre yapılan analizler sonucunda, gelir esneklik değerleri belirli alan kapsamında piyasada yer alan malların hangilerinin zorunlu, hangilerinin lüks mal olduğu tasnifine de gidilebilmektedir. Gelir esneklik değeri birden büyükse o mal lüks mal iken eğer birden küçükse o mal zorunlu mal kategorisi içerisine girmektedir. (Yayar ve Çoban, 2014:96). Engel eğrilerini tahmin etmek için yapılan çalışmalarda farklı ülkelerde yaşayan insanların ya da bir ülkenin değişik bölgelerindeki ve farklı demografik özelliklere sahip hane halklarının harcama esneklikleri hesaplanmıştır. Bulgularda görülen çeşitlilikler bu farklılaşmanın nedenlerinin de araştırılmasına neden olmuştur. Esneklikler arasında farklılıklar görülmesinin açıklanması oldukça zor bir konudur. Bu noktada nispi fiyatların esneklikleri etkileyebileceği düşüncesi mantığa yakın olarak görülmektedir. Bu nedenle bazı araştırmacılar bir mala ilişkin gelir esnekliğinin o malın diğer mallara göre nispi fiyatının artan bir fonksiyonu olduğu yönünde görüş birliğine varmışlardır. Diğer taraftan gelir esnekliğinin görece fiyatlardan değil de o malı oluşturan malların fiyatları arasındaki ilişki ile de belirleniyor olma ihtimali de akla gelmektedir (Houthakker, 1957: 542).

Tüketicilerin satın alma kararlarını etkileyen birçok faktör vardır. Bunlardan bazıları; gelir, zevk ve tercihler, beklentiler, malların

fiyatları, meslek, eğitim durumu ve yaş olarak sayılabilmektedir. Çalışmamızın ana kütesini oluşturan öğrenciler marjinal tüketim eğilimleri yüksek gençlerden oluşmaktadır. Bu yüzden, gelirlerinin çok büyük bir kısmını harcayan öğrenciler üzerinde gelir-harcama ilişkisini ölçmek ve harcama gruplarının toplam harcama içerisindeki yerini tespit etmek önem arz etmektedir (Yaylalı vd, 2011:2). Bununla birlikte Tüketim kararı üzerinde çeşitli demografik ve sosyal özellikler de etki sahibidir. Farklı demografik özelliklere sahip hane halklarının gelir değişimleri karşısında tüketim kararlarının da farklılaşması beklenir. Bunun pek çok nedeni vardır. Bu nedenler arasında sahip olunan demografik özelliklerin farklı zevk ve tercihler meydana getirmesi, beklentilerin farklı motivasyonlarla oluşmasına neden olması ve farklı demografik özellikler taşıyan hanelerde malların tüketim sepeti içindeki ağırlıklarının farklılık göstermesi sayılabilir. Gelir değişikliğinin belirli bir mal grubu talebini nasıl etkilediğinin bu mal grubunun toplam harcama içerisindeki payı ve hanenin demografik özellikleri dikkate alınarak tahmin edilmesi, o mal grubuna olan talebin farklı demografik gruplardaki tüketiciler açısından taşıdığı özelliklerin ortaya konması açısından önem taşımaktadır (Aykaç,2018:106). İnsanlar ilk olarak en temel ihtiyaçlarını karşılamak eğiliminde olduklarından tüketici bütçesinde zorunlu mallar için ayrılan pay azaldıkça refah düzeyinin arttığı kabul edilmektedir (Tarı vd., 2006:168).

Bu çalışma, Sivas ilinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin gelir- harcama ilişkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada Engel Kanununun geçerliliği test edilmiştir.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Engel kanunu ile literatür incelendiğinde yerli ve yabancı birçok çalışmanın olduğu görülmektedir. Gelir ve harcama arasındaki ilişki hem hane halkları bağlamında ve hem de üniversite öğrencileri bağlamında yaygın

bir biçimde incelenmiştir. Literatürde gelir ve harcama ilişkisini ortaya koyan çalışmalardan bazıları aşağıda yer almaktadır.

Murty ve Pradesh (1981), çalışmalarında, Almanya'da Engel Kanununun geçerliliğini test etmek için tüketicilere anket uygulamışlar. 1960-1976 yıllarında gıda-içecek, tütün, giyim-ayakkabı ve diğer harcamalar üzerinde Engel Kanununun geçerliliğini sınamışlardır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Almanya'da da Türkiye'de olduğu gibi gıda, tütün harcamalarının zorunlu mal niteliği taşıdığı tespit edilmiştir.

Giles ve Hampton (1985), çalışmalarında Yeni Zelanda Hane halkına ait 8 harcama grubu için 6 tane Engel eğrisi tahmininde bulunmuşlardır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar önceki çalışmalarla karşılaştırılmış ve benzer sonuçların elde edildiği görülmüştür.

Nişancı (1994), çalışmasında birçok model deneyerek Türkiye'deki hane halklarının tüketim harcamalarının Engel Eğrisi analizini yapmıştır. Çalışma sonucunda, yiyecek ile konut ve kira harcamalarının zorunlu mal kategorisinde olduğu tespit edilmiştir.

Tarı vd. (2006), çalışmalarında, 2004 yılında Kocaeli Üniversitesinde öğrencilere anket uygulayarak, birçok model sınanarak öğrencilerin tüketim fonksiyonlarını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Çalışmalarında, cinsiyet faktörünün ve öğrencilerin okudukları bölümlerin tüketim davranışları üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Araştırma sonucunda kız ve erkek öğrencilerin marjinal tüketim eğilimlerinin ve farklı bölümlerde okuyan öğrencilerin tüketim eğilimlerinin benzer özellikler sergilediği görülmüştür.

Tarı ve Pehlivanoğlu (2007), çalışmalarında Kocaeli'nde yaşayan farklı gelir grubuna sahip tüketicilerin gelirleri ile farklı mal gruplarına yapmış oldukları harcama arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Elde edilen bulgular hem Engel Kanunu'nun geçerliliğini doğrularken hem de önceki

çalışmalarla benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Ada ve Bilgili (2008), Atatürk Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin gelir ve harcama kalıplarını araştırmışlardır. Çalışmalarında öğrencilerin aylık harcamalarının %35'lik kısmının gıda, %30'luk kısmının barınma, %17'lik kısmının haberleşme, %5'lik kısmının giyim, %4'lük kısmının kitap ve eğlence harcamalarına, %3'lük kısmının kırtasiye ve %2'lik kısmının ise ulaşım harcamalarına ayrıldığını belirlemişlerdir. Buna göre en fazla aylık harcama kalemi gıdaya yapılırken iken daha sonrasında en fazla harcamanın barınmaya yapıldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Çetin vd. (2008) Balıkesir Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin tüketim harcamalarının firmalar üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin aylık ortalama 518 TL harcama yaptığını ve bu harcamalar içerisinde en fazla payı eğlence, barınma ve gıdaya ayırdıkları en az payı ise kırtasiyeye ayırdıkları tespit edilmiştir.

Zortuk (2009), Dumlupınar Üniversitesinde okuyan öğrencilere anket uygulayarak öğrencilerin Engel eğrisini araştırmıştır. Sonuç olarak, cinsiyet açısından harcamaların farklılaştığını, erkekler için eğitim harcamalarının zorunlu olduğu ve barınma harcamalarının her iki cinsiyet içinde zorunlu harcamalar içinde değerlendirilebileceği görülmüştür.

Ergenç (2011), yüksek lisans tez çalışmasında 2009 Türkiye Hane halkı Bütçe Anketi verisi kullanılarak Türkiye'nin Engel eğrisini analiz etmiştir. Analiz sonucuna göre gıda-alkolsüz içecekler, alkollü içecekler-sigara-tütün, barınma, haberleşme ve sağlık harcamalarının zorunlu mal kategorisinde yer almakta iken; giyim, mobilya, ulaştırma, eğlence-kültür, eğitim, lokanta hizmetlerinin lüks mal kategorisinde girdiği saptanmıştır.

Soysal vd. (2011) çalışmasında Kilis 7 Aralık Üniversitesi öğrencilerinin gelir ve harcamalarını analiz etmek için anket

uygulamıştır. Anket sonucunda öğrencilerin en fazla pay ayırdığı harcama kaleminin barınmaya ayrıldığı tespit edilmiştir. Bu durumda barınma harcamasının öğrenciler için zorunlu mal kategorisinde olduğunu ifade etmişlerdir.

Yayar ve Çoban (2014), çalışmalarında Tokat ili kentinde yaşayan farklı gelir grubuna sahip tüketicilerin gelirleri ile farklı mal gruplarına yapmış oldukları harcama arasındaki ilişkiyi inceleyerek Engel Kanunu'nun geçerliliğini test etmişlerdir. Çalışma sonucunda ailelerin gelirlerinin arttıkça lüks mallara daha çok pay ayırdıkları ortaya çıkmıştır.

Korkmaz (2015), Bayburt Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde okuyan öğrencilerin gelir ile harcama ilişkisini araştırmıştır. Sonuç olarak, öğrencilerin 432 TL tutarında aylık harcama yaptığı ve öğrencilerin yıllık yaklaşık olarak 16.000.000 TL tutarında kent ekonomisine katkıda buldukları tespit edilmiştir.

Büyükdoğan vd. (2015) çalışmasında Konya KTO Karatay vakıf Üniversitesi öğrencilerinin yapmış oldukları harcamalarının Konya iline ne gibi katkı yaptığını analiz etmek için öğrencilere anket uygulamışlardır. Çalışma sonucuna göre, üniversite öğrencileri aylık bütçelerinin %24'ünü gıdaya, %21'ini eğlence ve sosyal faaliyete ayırırken bunu giyim, barınma, haberleşme ve eğitim harcamaları takip etmektedir. Ankete katılan öğrencilerin çoğunluğunun ailelerinin yanında kalıyor olmasının barınmaya yapılan harcamanın düşük çıkmasına sebebiyet verdiğini ifade etmişlerdir.

Çayın ve özer (2015) yapmış oldukları çalışmalarında Muş Alpaslan Üniversitesi öğrencilerinin Muş iline yaptığı katkısını analiz etmişlerdir. Analiz sonucunda öğrencilerin il ekonomisine yaklaşık olarak 40 milyon TL katkı yaptığını bu yüzden de öğrencilerin buldukları bölgeleri sosyo-ekonomik yönden etkiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Altunç vd. (2016), çalışmalarında Muş ili merkez ilçe için Engel Kanunu'nun

geçerliliğini test etmek istemişler. Farklı gelir gruplarında nasıl bir harcama eğilimi ve refah seviyelerini ortaya koymak için ailelere anket uygulamışlardır. Çalışma sonucuna göre, 12 harcama grubu içinde Gıda ve Alkolsüz İçecekler, Giyim ve Ayakkabı, Konut, Su, Elektrik, Gaz ve Diğer Yakıtlar ile Sağlık harcamalarının gelir esnekliklerinin birden küçük olması ile zorunlu mallar kategorisine girdiği, diğer harcama gruplarının gelir esneklikleri birden büyük hesaplanarak lüks mal sınıfına girdiği tespit edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular Engel Kanunu'nu geçerli kılarken ve diğer çalışmalarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Karaca vd. (2018), çalışmalarında Erzurum ilinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin gelir-harcama ilişkisini ve öğrencilerin şehrin ekonomisine olan etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmalarının sonucunda, gıda, giyim-ayakkabı, barınma, ulaşım ve eğitim-öğretim harcamalarının zorunlu harcamalar, haberleşme, kişisel bakım, eğlence, sosyo-kültürel, şans oyunları ve diğer harcamaların ise öğrenciler açısından lüks harcamalar niteliğinde olduğunu tespit etmişlerdir. En büyük harcama kaleminin barınma, en düşük harcama kaleminin ise diğer harcamalara ayrıldığı görülmektedir.

3. VERİ SETİ VE YÖNTEM

Bu bölümünde çalışmadaki veri setine ait bilgiler yer almaktadır. Çalışmada kullanılacak veri setini Aralık 2018 döneminde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Meslek Yüksek Okulu'nda öğrenim gören 253 öğrenciyle yüz yüze mülakat şeklinde gerçekleştirilen anketler sonucu veriler elde edilmiştir. Örneklemdeki öğrencilerin %58'si kızlardan ve %42'si erkeklerden oluşmakta olup, katılımcıların %85'i devlet yurtlarında kalmaktadır. Ortalama aile geliri 2139 TL olup, katılımcıların %60'ı öğrenimleri esnasında burs veya kredi (Ortalama miktar = 473 TL) almaktadır. Katılımcıların ailelerinin %33'ü şehir merkezinde, %44'ü ilçe merkezinde ve %23'ü köy veya kasabalarda ikamet etmekte olup, bireysel olarak aylık ortalama harcama tutarları 573 TL'dir.

Anket kapsamında yer alan harcama kalemleri Amaca Göre Bireysel Tüketim sınıflamasına (Classification of Individual Consumption According to Purpose-COICOP) göre oluşturulmuş 12 harcama kaleminden 11 harcama kalemini içermektedir. Ankete dâhil edilmeyen mobilya ve ev aletleri harcama kalemi öğrenciler üzerine yapıldığı için ankete dâhil edilmemiştir.

1. Gıda ve Alkolsüz İçecekler
2. Alkollü içecekler, sigara ve tütün
3. Konaklama
4. Sağlık
5. Ulaşım
6. Haberleşme
7. Eğitim
8. Giyim ve ayakkabı
9. çeşitli mal ve hizmetler
10. Eğlence
11. Kişisel bakım

Tablo1: Fonksiyonel Formlar

FONKSİYON ADI	FONKSİYON KALIBI	ESNEKLİK HESABI
Doğrusal	$Y = a + bx$	$e = b(X/Y)$
Doğrusal Logaritmik	$Y = a + b \ln X$	$e = b(1/Y)$
Logaritmik Doğrusal	$\ln Y = a + bX$	$e = bX$
Tam(çift) logaritmik	$\ln Y = a + b \ln X$	$e = b$

Anketlerden bilgileriyle Eviews 10 programında basit doğrusal regresyon analizi ile EKK yöntemi kullanılarak regresyon katsayıları tahmin edilmiştir. Engel eğrilerini tahmin ederken Tablo 1'deki fonksiyonel kalıpların hepsi tek tek denenerek esneklik değerleri için teorik beklentilere uygun form bulunarak zorunlu mal ve lüks mal esneklik değerleri hesaplanmıştır. Bunlar içerisinde 6 tane harcama kalemi için tam logaritmik fonksiyonel kalıp, 5 tane harcama kalemi için

de doğrusal fonksiyonel kalıp ile en uygun sonuçlar elde edilmiştir.

4. AMPİRİK BULGULAR

Bu bölümde harcama gruplarının esneklik değeri en uygun fonksiyonel kalıpları kullanarak tahmin edilmiştir. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi MYO öğrencilerinin COICOP sınıflamasına dahil harcama kalemlerinin esneklik değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Harcama Grupları Esneklik Değerleri

Harcama Grupları	Esneklik Değerleri	Kullanılan Fonksiyonel Form
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	0,83	$\ln Y = a + b \ln X$
Alkollü içecekler, sigara ve tütün	1,43	$\ln Y = a + b \ln X$
Konaklama	0,15	$Y = a + b X$
Sağlık	1,12	$Y = a + b X$
Ulaşım	0,31	$Y = a + b X$
Haberleşme	0,64	$\ln Y = a + b \ln X$
Eğitim	0,55	$\ln Y = a + b \ln X$
Giyim ve ayakkabı	0,75	$\ln Y = a + b \ln X$
Çeşitli mal ve hizmetler(diğer)	1,26	$Y = a + b X$
Eğlence	1,08	$Y = a + b X$
Kişisel bakım	0,66	$\ln Y = a + b \ln X$

Tablo 2 incelendiğinde; Gıda ve alkolsüz içecekler, haberleşme, eğitim, giyim ve ayakkabı ve kişisel bakım harcama grupları için tam logaritmik form en uygun kalıp olarak görülmüş ve esneklik değerleri 1'in altında bulunmuştur. Konaklama harcamaları ve ulaşımda ise doğrusal fonksiyon en uygun form olarak görülmüş ve esneklik değerleri 1'in altında bulunmuştur. Alkollü içecekler, sigara ve tütün harcamaları ve çeşitli mal ve hizmetler, sağlık, eğlence grubunun esneklik değeri ise 1'in üzerinde bulunmuştur. Esneklik katsayıları 1'in altında olanlar zorunlu mal kategorisine girerken 1'in üzerinde olanlar ise lüks mal kategorisine girmektedir. Analiz sonucuna göre MYO öğrencileri için en zorunlu mal kategorisine konuta yapılan

harcama girmekte iken yani gelirleri içerisinde en fazla paya sahip olan harcama kalemi konut iken, alkollü içecekler, sigara ve tütün ve çeşitli mal ve hizmetler, eğlence ve sağlık hizmetlerine yapılan harcamalar lüks mal sınıflamasına girmekte ve öğrencilerin gelirleri içerisinde en az paya sahip harcama kalemlerini oluşturmaktadır.

Öğrencilerin aylık ortalama 611 lira harcama yaptıkları göz önünde bulundurulduğunda harcamalarının gelir içerisindeki payları tablo 3'te gösterilmiştir. Öğrenciler gelirleri içerisinde % 30,1 ile en çok konaklama harcamalarına pay ayırdıkları görülmektedir. Öğrencilerin yaklaşık % 90'ının kredi yurtlarında kaldıkları göz önünde bulundurulduğunda bu oran gerçeği yansıtmaktadır.

Tablo 3: Harcama Gruplarının Gelir İçerisindeki Payları (%)

Harcama Grupları	Genel
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	11,7
Alkollü içecekler, sigara ve tütün	5,6
Konaklama	30,1
Sağlık	1,7
Ulaşım	7
Haberleşme	5,9
Eğitim	8
Giyim ve ayakkabı	14,8
Çeşitli mal ve hizmetler(diğer)	0,5
Eğlence	6
Kişisel bakım	8,6

Tablo 4'te harcama grupları için regresyon denklemleri verilmiştir. Tablodaki R² değerlerinin düşük olduğu görülmeye rağmen yatay kesit verilerinde model ve katsayı uygun olmasına rağmen düşük çıkabilmektedir. Çalışmanın amacı yapısal analiz olduğundan dolayı parametrenin anlamlılığı esas kabul edilip belirlilik katsayısı dikkate alınmayabilir. Parametrenin anlamlılığı için olasılık(P) değerlerine bakılmaktadır. Ulaşım harcaması (0,244) hariç diğer olasılık(P) değerlerinin 0,05'ten küçük olduğu görüldüğünden katsayıların istatistiki

olarak %5 anlam düzeyinde anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Hata teriminin varyansının tüm gözlemler için aynı olmadığını ifade eden değişen varyans problemleri yatay kesit verilerinde sıkça görülmekte ve değişim gösterebilmektedir. Değişen varyans problemini sınamak adına White testine başvurulmuş, bazı modellerde değişen varyans problemine rastlanmıştır. Bununla birlikte regresyon modelleri kapsamında katsayılar sabit kabul edildiğinden dolayı değişen varyans ortaya çıkabilmektedir.

Tablo 4: Harcama Gruplarına Ait Fonksiyonlar

Harcama Türleri	Harcama gruplarına ait fonksiyonlar
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	$\ln Y = 6,111 + 0,048 \ln X$ P=0,000; Standart Hata=0,014 R ² = 0,040
Alkollü içecekler, sigara ve tütün	$\ln Y = 6,221 + 0,050 \ln X$ P=0,000; Standart Hata=0,011 R ² = 0,072
Konaklama	$Y = 391,50 + 0,972 X$ P=0,000; Standart Hata=0,195 R ² = 0,102
Sağlık	$Y = 560,23 + 1,12 X$ P=0,000; Standart Hata=0,016 R ² = 0,011

Harcama Türleri	Harcama gruplarına ait fonksiyonlar
Ulaşım	Y= 559,05+ 0,317X P=0,244; Standart Hata=0,074 R ² =0,050
Haberleşme	lnY= 6,108 + 0,056 lnX P=0,000; Standart Hata=0,018 R ² = 0,036
Eğitim	lnY= 6,146 + 0,041 lnX P=0,010; Standart Hata=0,017 R ² = 0,022
Giyim ve ayakkabı	lnY= 6,144 + 0,037 lnX P=0,000; Standart Hata=0,013 R ² = 0,027
Eğlence	Y= 529,75 + 1,087 X P=0,000; Standart Hata=0,0125 R ² = 0,059
Kişisel bakım	lnY= 6,086 + 0,056 lnX P=0,000; Standart Hata=0,027 R ² = 0,037
Çeşitli mal ve hizmetler(diğer)	Y= 567,013+1,262X P= 0,05; Standart Hata=0,029 R ² = 0,015

5. SONUÇ

Yükseköğretim kurumlarının buldukları bölgeleri birçok sosyo-ekonomik yönden etkilemeleri sebebiyle pek çok Avrupa ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda bir kalkınma aracı olarak görülmüş ve çoğu şehirde hatta ilçelerde üniversite kurumları yaygınlaştırılmıştır. Öğrencilerin sayıları ve yaptıkları harcamalar dikkate alındığında bölge ekonomisine küçümsenmeyecek kadar katkı yaptığı görülmektedir.

Üniversitelerin temel amacının bağımsız ve yaratıcı düşünceye sahip araştıran ve sorgulayan bireylerin bilimsel araştırmalar yapıp topluma ve tüm insanlığa faydalı bireyler yetiştirmek olduğu bilinmektedir. Ancak, üniversiteler son yıllarda bölge ekonomisine yaptığı katkılardan dolayı bir gelir kaynağı olarak ta görülmektedir. Sivas ili Zara ilçesindeki üniversitenin ilçe ekonomisine katkısını öğrencilerin yapmış

oldukları harcamalar ile sınırlı tutularak analiz edilmiştir. Yapmış olduğumuz analizimizde ilçe meslek yüksekokulunun yaklaşık olarak 500 öğrenci sayısı ve ilçenin 15000 olan nüfusu dikkate alındığında öğrencilerin yapmış olduğu harcamaların yıllık yaklaşık olarak 300.000 TL gibi küçümsenmeyecek bir harcama tutarını oluşturduğu görülmektedir. Sivas'ta bulunan üniversitede yaklaşık 53 bin Öğrencinin varlığı hesaba katıldığında, tüm üniversite öğrencilerinin Sivas iline yaklaşık yıllık 31 milyon TL katkısı bulunmaktadır.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu öğrencilerine yönelik yapılan bu çalışmada Engel Kanununun geçerliliği sınanmıştır. En uygun fonksiyonel kalıp kullanılarak öğrenci anketlerinden elde edilen verilerin ekonometri analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda harcama esneklik değeri 1'in üzerinde olan harcama kalemlerinde yer alan mallar lüks mal kategorisine girmekte iken, esneklik

değerleri 1'in altında kalan harcama grupları içinde yer alan mallar zorunlu mal kategorisine girmektedir. Çalışma sonucuna göre gıda ve alkolsüz içecekler, konaklama, ulaşım, haberleşme, eğitim, giyim ve ayakkabı ve kişisel bakım harcama gruplarının esneklik değerleri 1'in altında bulunduğu için zorunlu mal niteliğine sahip olduğu, alkollü içecekler, sigara ve tütün, çeşitli mal ve hizmetler, eğlence ve sağlık harcama grubunun esneklik değerinin ise 1'in üzerinde olduğundan lüks mal niteliğine sahip olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçları, literatürde daha önce üniversite öğrencileri üzerinde yapılmış olan araştırmaları destekleyici niteliktedir.

Yükseköğretim kurumlarının bölgesel kalkınmaya katkıları yadsınmaz. Bu yüzden Sivas ili, hem il hem de ilçe belediyeleri, valilik, kaymakamlık, Sivas halkı, Ticaret Odası, sanayi bölgesi ve tüm yetkili kurum ve kuruluşların üniversite ile iş birliği içerisinde olmalıdır. Bununla birlikte Öğrencileri şehirleri için önemli bir varlık olarak görüp onlara daha iyi hizmetleri sunmak için tedbirler aldıklarında hem bölge ekonomisine hem de üniversitenin tercih edilmesine önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma öğrencilerin aylık tüketim harcamalarını etkileyen sosyo-ekonomik faktörlerin belirlenip bu doğrultuda sosyal politikaların oluşturulması için de önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- ADA, Ş. ve BİLGİLİ, A. S. (2008). "Üniversitenin Şehrin Sosyo-Ekonomik Kalkınmasına Etkisi (Atatürk Üniversitesi Örneği)", Dokuz Eylül Üniversitesi 2. Ulusal İktisat Kongresi, İzmir.
- ALTUNÇ, Ö. F., AYDIN, C. ve YILDIRIM, A. (2016). "Hanehalkı Harcamalarının Engel Eğrisi Analizi: Muş İli Merkez İlçe Örneği", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (1), 377-392.
- AYKAÇ, G. (2018). "Engel Yasası'nın Türkiye Sınaması ve Gıda Talebinin Gelir Esnekliği: Gıda Harcamalarının Bütçe Payının Hane Profili ve Toplam Harcama ile İlişkisi (2003-2013)", *Sosyoekonomi*, 26 (38), 105-133.
- BÜYÜKDOĞAN, B., AFŞAR, B. Gedik, H. (2015). Üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri şehre ekonomik katkıları: *KTO Karatay Üniversitesi örneği. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(15), 161-174.
- ÇAYIN, M., ve ÖZER, H. (2015). Üniversitelerin il ekonomisine katkısı ve öğrencilerin tüketim yapısı: Muş Alparslan Üniversitesi örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 131-147.
- ÇETİN, M., KAŞLI, M., ECEVİT, E., & SEREL, A. (2008). Üniversite öğrenci harcamalarının analizi ve bölge ekonomilerine katkılarını belirlemeye yönelik bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 99-113.
- ERGENÇ, Ü. (2011). Engel Eğrileri: Türkiye Örneği İncelemesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- GİLES, D. E. A. ve HAMPTON, P. (1985). "An Engel Curve Analysis of Household Expenditure in New Zealand", *Economic Record*, 61, 450-462.
- HOUTHAKKER, H.S., (1957). "An International Comparison of Household Expenditure Patterns, Commemorating the Centenary of Engel's Law, *Econometrica*, 25 (4), 532-551.
- KARACA, Z., ÇALMAŞUR, G. ve DAŞTAN, H. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisi (Erzurum İli Üzerine Bir Uygulama)",

- Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32 (4), 1155-1170.
11. KOKMAZ, Ö. (2015). “Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının İl Ekonomisine Katkısı: Bayburt Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Analiz”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 29, Sayı: 2, 233-250.
 12. MİLLER R. L. R. (1991), “Economics Today The Macro View”, 7th ed., New York: Harper Collins Publishers.
 13. NİŞANCI, M. (2003). “Hanehalkı Harcamalarının Engel Eğrisi Analizi: 1994 Türkiye Kentsel Kesim Örneği”, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (28), 155-167.
 14. SOSYAL, A., BAKAN, S., ÖZÇALICI, M., KAYMAZ, Y., SÖYLEMEZ, C. (2011). Kilis 7 Aralık Üniversitesi öğrencilerinin Kilis ekonomisine katkısı: 2011-2012 eğitim-öğretim yılı örneği, *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 261-276.
 15. ÖZER, H., AKAN, Y. ve ÇALMAŞUR, G. (2010). “Atatürk Üniversitesi Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11 (1), 231-249.
 16. YAYAR, Ş. ve ÇOBAN, M.N. (2014). “Tokat İli Kentsel Alanda Engel Eğrisi Analizi”, *Eskişehir Üniversitesi Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9 (3), 95-105
 17. YAYLALI, M., ÖZER, H. ve DİLEK, Ö. (2011). “Selçuk Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisi ve Meslek Yüksekokulunun İlçe Ekonomisine Katkısı”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (13), 1-13.
 18. TARI, R. ve PEHLİVANOĞLU, F.(2007). “Kocaeli İlinde Tüketici Davranışlarının Gelir-Harcama Grupları İlişkisi Açısından Analizi”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (1), 192-21.
 19. TARI, R., ÇALIŞKAN, Ş. ve BAYRAKTAR Y. (2006). “Kocaeli Üniversitesi Öğrencilerinin Gelir ve Tüketim İlişkisi Üzerine Ekonometrik Bir İnceleme”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (1), 168-179.
 20. ZORTUK, M. (2009), “Cinsiyet Değişkeni Bağlamında Harcama Alt Grupları ve Gelir İlişkisi: Dumlupınar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 25-32.